

GENDER EQUALITY POLICY AS IDEOLOGY OR SCIENCE?

An analysis of the debate on gender mainstreaming in the academy

EVELINA JOHANSSON WILÉN, VANJA CARLSSON AND JOHAN SÖDERBERG

Keywords

Gender mainstreaming, higher education and research, ideology, science, academic freedom

Summary

In this article we analyze the public debate on gender mainstreaming of higher education and research in Sweden between 2016–2020, focusing on 1) positions that advocate the gender equality initiatives and 2) positions that criticize them. A recurring theme in the defense and the critique of gender mainstreaming is whether gender mainstreaming policies should be understood as ideologically driven or not and how this relates to the university's scientific task. In the analysis, we focus on which understanding of the relationship between science and politics that appears in the empirical material and how this – explicitly or implicitly – expresses different understandings of ideology and its relation to science. We find that both sides tend to build on either a negative or a functional/positive conception of ideology, and we argue that an epistemic approach to ideology paves the way for a more nuanced and reflexive scientific debate on the relationship between politics and knowledge.

I debatten om jämställdhetspolitik inom akademien tenderar begreppen ideologi och vetenskap att bli till motpoler, där ideologi får en negativ klang. Artikeln argumenterar för en epistemisk ideologiposition som ett alternativ, inte bara för att förstå jämställdhetspolitik inom akademien utan också för att främja det vetenskapliga samtalet.

JÄMSTÄLLDHETSPOLITIK SOM IDEOLOGI ELLER VETENSKAP?

En analys av debatten om jämställdhetsintegrering i akademien

EVELINA JOHANSSON WILÉN, VANJA CARLSSON OCH JOHAN SÖDERBERG

I den offentliga debatten, liksom på universitet och högskolor runt om i Europa och flera andra delar av världen, pågår en intensiv diskussion om politikens roll och position inom högre utbildning och forskning (se Scott 2019). Ofta knyts denna debatt direkt till jämställdhetsinitiativ inom akademien och/eller genusvetenskaplig forskning. I Sverige har debatten särskilt cirkulerat kring politiska jämställdhetsåtgärder på högskolor och universitet. Åtgärder har genererat en diskussion där ljuset riktas mot relationen mellan jämställdhetspolitik och traditionella akademiska värden. Den centrala skiljelinjen går vid frågan om huruvida jämställdhetspolitiken skadar akademiska värden som akademisk frihet och vetenskaplig objektivitet eller om den tvärtom resulterar i forskning och undervisning av högre kvalitet. Både kritiker och förespråkare av jämställdhetsåtgärder återkommer till diskussionen om huruvida dessa är ideologiskt drivna eller inte, och hur det i så fall relaterar till universitetets vetenskapliga uppdrag. I centrum för debatten står relationen mellan kunskap och politik: är politiskt färgade intressen ett hot mot den fria forskningen eller snarare en förutsättning för att göra den fri i egentlig mening genom att skapa

lika möjligheter för kvinnor och män att verka inom universitetet?

I den här artikeln argumenterar vi för att svaren som de olika debattpositionerna erbjuder är förankrade i vetenskapsteoretiska utgångspunkter, oavsett om dessa utgångspunkter är *explicita* eller *implicita*. Artikeln analyserar policydokument och publicerade inlägg i den debatt som startade när regeringen uppdrog åt svenska högskolor och universitet att jämställdhetsintegrera sina verksamheter. Analysen identifierar de olika vetenskapsteoretiska perspektiv som underbygger de olika positionerna och som utmärker dess tydligaste konfliktlinjer. Artikeln bidrar till ett vetenskapligt samtal om hur relationen mellan vetenskap och politik kan förstås.

Debatten som analyseras kan delvis förstås i kölvattnet av framväxten av en global antigenderrörelse som framhåller genusvetenskap och jämställdhetspolitik som ett hot mot både traditionella sociala och vetenskapliga värden. Antigenderrörelsen beskriver genusvetenskaplig forskning och utbildning som central i genomdrivandet av ett jämställdhetspolitiskt projekt (Kuhar och Parnotte 2017). Andra framhåller istället att det pågående angreppet på genusvetenskaplig forskning i sig är politiskt motiverat (Kováts 2016; Kuhar och Parnotte 2017; Korolczuk 2020). Kritiken mot politiska jämställdhetsåtgärder inom akademien är emellertid i sig inte ny utan förekom även innan framväxten av antigenderrörelser och bör därför inte reduceras till ett symptom på dessa. Ett känt och tidigare omdebatterat exempel är Thamprofessurerna under

1990-talet, som syftade till att bereda plats åt, och motverka ojämlika karriärmöjligheter, för kvinnor. Medan kritiker menade att satsningen bröt mot det akademiska idealet om meritokrati, menade andra att den istället var nödvändig då det meritokratiska idealet inte efterlevdes och att idealet i sig var blint för andra väsentliga faktorer som försvårar kvinnors väg mot professorsstolen (Jordansson 1999; Törnqvist 2006). Debatten om jämställdhetspolitiska initiativ i akademien återaktualiserades i samband med den svenska regeringens uppdrag om jämställdhetsintegrering. De statliga forskningsråden inkluderades vid olika tidpunkter mellan 2013 och 2016 i uppdraget Jämställdhet i Myndighet (JiM) för att främja en integrering av genus- och könsperspektiv i forskningen. 2016 mottog samtliga statliga högskolor och universitet det så kallade JiHU-uppdraget för att jämställdhetsintegrera sina verksamheter (se till exempel Prop. 2016/117:50 och SOU 2019:6). Ett tidigare dominerande fokus på kvinnors och mäns skilda villkor i akademien skiftade nu mot ett starkare fokus på forskningens och utbildningens innehåll.

Tidigare studier har bidragit med analyser av jämställdhetsintegreringens begränsningar och förtjänster. Syftet med den här artikeln är att analysera vilka antaganden om relationen mellan vetenskap och politik som framträder i debatten och i de politiska direktiven om jämställdhetsintegrering av högre utbildning och forskning. I debatten fungerar ideologibegreppet ofta som ett slagträ. Liksom många av debattörerna ställer även

vi ideologi i centrum. Men istället för att söka avgöra huruvida de politiska satsningarna är ideologiska eller inte, kommer vi att undersöka hur antaganden om relationen mellan vetenskap och politik – explicit eller implicit – inbegriper olika förståelser av ideologi. För att tematisera debatten och identifiera dess centrala positioner används element ur sociologen Göran Therborns metod för ideologikritik, med fokus på ideologiers ontologiska och normativa antaganden (Therborn 1999). Therborns begreppsapparat hjälper oss att identifiera hur de olika positionerna beskriver och förhåller sig till jämställdhetsintegrering av forskning. Vi har därefter, med utgångspunkt i filosofen Michel Morris kategorisering av olika ideologiförståelser (Morris 2016), analyserat olika positioner i vad som i efterhand har gått till historien som ”positivismstriden” (Frisby 1972; Adorno 1976; Ray 1979; Angelos 2015). I fokus för debatten stod relationen mellan vetenskap och samhällskritik. Genom att använda denna strid, och de olika positioner som intogs, som exempel kan vi identifiera olika ingångar till ideologi, som vi sedan använder för att förstå de skillnader i utgångspunkter och anspråk som präglar debatten om jämställdhetspolitik och akademien.

Närmast följer en redogörelse för bakgrunden till regeringens satsningar för att jämställdhetsintegrera högre utbildning och forskning, samt tidigare forskning om jämställdhetspolitiska initiativ inom akademien. Därefter beskriver vi artikelns metodologiska tillvägagångssätt. Detta följs i sin tur av ett avsnitt om ideolo-

gikritik med exempel från positivismstriden mellan Popper och Adorno samt en diskussion om vilka olika sätt att förstå relationen mellan vetenskap och politik som vi därefter kan synliggöra. Slutligen analyseras de positioner för respektive emot jämställdhetsintegrering i akademien som återfinns i den svenska debatten samt de sätt som relationen mellan vetenskap och politik aktualiseras.

Introduktion till politiken och tidigare forskning

Under de senaste decennierna har flera jämställdhetsåtgärder gjorts i Sverige inom området för högre utbildning och forskning (exempelvis JÄST-gruppen, Thamprofessorerna och Delegationen för jämställdhet i högskolan). 2016 inleddes *Jämställdhetsintegrering i högskolor och universitetet* (JiHU) – den kanske hittills mest ambitiösa satsningen riktad mot akademien (Jämställdhetsmyndigheten 2020: 28). JiHU syftar till att motverka könsbundna studieval, utveckla undervisningens form och innehåll, främja jämställda karriärvägar och en jämställd resursfördelning samt utveckla utvärdering och uppföljning av jämställdhetsarbetet. Till skillnad från tidigare regeringssatsningar riktar sig JiHU huvudsakligen mot kvalitativa, snarare än kvantitativa, jämställdhetsproblem (Jämställdhetsmyndigheten 2020: 10). Behovet av åtgärder med utgångspunkt i en kvalitativ förståelse av jämställdhet identifierades i regeringsuppdraget *Delegationen för jämställdhet i högskolan* (2009–2010) och i jämställdhetsarbetet inom ramen för JiHU riktas udden nu på ett tydli-

gare sätt mot innehållet i den akademiska verksamheten. Den politiska motiveringen till förändringen grundas i uppfattningen att utvecklingen mot jämställdhet inom akademien går för långsamt (SOU 2011: 11–13; Jämställdhetsmyndigheten 2019: 8).

Mot bakgrund av att kvinnors intåg i akademien sedan 1970-talet har förändrat könssammansättningen på universiteten i västvärlden (Walby 1997) har feministiska studier undersökt förutsättningarna för akademien att utgöra en plats där feministiska intressen tillgodoses (se till exempel McRobbie 2009; Verge med flera 2018). I de studier som gjorts om de svenska jämställdhetsåtgångarna i akademien riktas fokus särskilt mot konflikten mellan meritokrati och jämställdhetsmål (se exempelvis Alnebratt och Jordansson 2011; Jordansson och Peterson 2019). Forskning har även intresserat sig för integreringens kapacitet att främja ökad jämställdhet i praktiken. Medan vissa studier pekar på att JiHU *skulle kunna* bidra till reell förändring (Jordansson och Peterson 2019), förstår andra jämställdhetsintegrering som ett uttryck för att en avpolitiserad och nyliberal marknadslogik styr jämställdhetsarbetet och att jämställdhetsarbetet misslyckas med att generera önskvärd förändring (Carbin och Rönnblom 2012; se även Rönnblom 2011; Callerstig 2014; Alnebratt och Rönnblom 2016; Carlsson 2020). Även i en internationell kontext har jämställdhetsintegrering kritiserats av forskare för att, genom sitt fokus på organisatoriska praktiker och administrativa metoder (Booth och Bennet 2002), bidra till en teknokratisering av jämställdhetspo-

litiken (Stratigaki 2005; Lombardo 2005). I denna kritik har forskare varnat för att jämställdhet som politikområde riskerar att förlora sin progressiva potential och istället motiveras i relation till lönsamhet och mätbara indikatorer (se Walby 2004; Squires 2007; Bacchi och Eveline 2010; Kantola och Squires 2012; Prügl 2014). Angela McRobbie (2009) argumenterar dock för att akademien, trots sin förankring i en nyliberal politik och ekonomi, bär på potential att ifrågasätta sociala normer och maktrelationer mellan kvinnor och män. Samtidigt visar Tania Verge med flera (2018) att det informella motståndet mot jämställdhetsperspektiv i forskning och utbildning är stort på både individuell och institutionell nivå. Motståndet kommer ofta till uttryck genom att det formella jämställdhetsarbetet ”glöms bort” och/eller motarbetas aktivt i planering och genomförande av utbildningsaktiviteter (se även Ahmed 2012).

Snarare än att som tidigare forskning undersöka den jämställdhetspolitiska potentialen i JiHU – eller JiHU:s praktiska konsekvenser – ställer vi den ideologiska förståelsen av relationen mellan jämställdhetspolitik och det vetenskapliga arbetet i centrum. Vi utforskar alltså inte vad JiHU och jämställdhetsintegrering som politiskt initiativ och policy är, utan hur dessa initiativ *tolkas* i den offentliga debatten.

Material och metodologi

Texterna som analyseras i artikeln består av debattinlägg i dagspress, två debattböcker och centrala policydokument

från riksdag och regering. Däremot har blogginlägg i de flesta fall uteslutits då dessa skulle generera en alltför ohanterlig materialmängd. Likaså har vi uteslutit de policydokument som tagits fram på universitet och högskolor. Vi fokuserar istället på inlägg och dokument som publicerats mellan 2016 – då JiHU-uppdraget startade – fram till juni 2020. Det analyserade materialet på policynivå består av regeringens jämställdhetspolitiska skrivelse *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* (2016), betänkandet av delegationen *Svart på vitt – om jämställdhet i akademien* (2011), regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende universitet och högskolor samt propositionen *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft* (2016).

Debattinläggen har samlats in genom en sökning via Universitetsbibliotekets mediearkiv och Googles sökmotor. I ett första steg har vi sökt artiklar genom nyckelformuleringarna ”jämställdhetsintegrering av högre utbildning och forskning” och ”JiHU”. Vid en första genomgång uteslöts ett stort antal texter som var korta informationstexter om jämställdhetsintegrering i akademien på nationell och lokal nivå, snarare än texter som diskuterade satsningen utifrån en normativ position. I ett andra steg valde vi ut de som explicit berörde relationen mellan kunskap och politik i antingen ett försvar eller en kritik, vilket vid vår sökning var 15 stycken. Majoriteten av dessa 15 texter var publicerade i fyra av de största nationella tidningarna; de tre morgontidningarna *Svenska Dagbladet* (SvD), *Göteborgs-Posten* (GP)

och *Sydsvenskan* samt kvällstidningen *Expressen*. Ett antal texter var publicerade i lokaltidningarna *Vestmanlands läns tidning*, *Ystads allehanda* och *Uppsala Nya Tidning* (UNT), samt nättidningarna *Dagens Arena* och *Realtid*. Ett blogginlägg från Malmö universitet inkluderas också i urvalet.

Texterna tematiserades utifrån frågor om hur jämställdhetsintegreringen beskrivs, och vilka föreställningar om forskning, kvalitet och politik som framträder. Ansatsen har varit att kartlägga de huvudsakliga och återkommande resonemangen i materialet. Urvalet av empiriska citat har gjorts med utgångspunkt i deras illustrativa tydlighet för respektive debattposition. Det bör understrykas att urvalet gjordes utifrån texternas behandlande av de politiska satsningarna, även om själva debatten och tematiken ofta också inbegrep en diskussion om genusvetenskap (jämför Alnebratt och Jordansson 2011).

Debatten om jämställdhetsintegrering i akademien utgör ett ”kritiskt fall” med strategisk betydelse för det mer generella forskningsproblemet om relationen mellan kunskap och politik (jämför Hammersley 2000; Flyvbjerg 2006). Analysen har genomförts i två steg utifrån ideologikritiska perspektiv och metoder. I det första steget undersöktes implicita och explicita antaganden om verkligheten och styrande ideal, vilket Therborn (1999) beskriver som verklighetsomdömen respektive värdeomdömen. Analysen vägledades då av frågor som: Utifrån vilka ideal och antaganden om kunskapsproduktion kritiserar respektive legitimeras jämställdhetsintegrering

ring? Hur ger legitimeringen och kritiken uttryck för olika uppfattningar om relationen mellan den högre utbildningen och forskningen och politiska direktiv och visioner? (jämför Therborn 1999; Carlsson 2019; Johansson Wilén 2019). I analysens andra steg undersöktes hur utsagor från de två positionerna kan förstås utifrån de vetenskapsteoretiska positioner kring ideologi som Morris (2016) beskriver: den negativa, den funktionalistiska/positiva och den epistemiska positionen. För att förtydliga hur dessa positioner förhåller sig till relationen mellan kunskap och politik har vi använt positivismstriden som exempel, där tvisten handlade just om denna relation. Positivismstriden utgör således ett illustrativt exempel på de olika positionernas innebörd i förhållande till relationen mellan vetenskap och politik. Positivismstriden visar därutöver att de principiella frågor som ställs på sin spets i diskussionen om jämställdhetsintegrering av forskning har en lång historia, där denna tidigare debatt alltså kan bidra till att synliggöra vad som står på spel och identifiera de olika positioner som intas.

Tre ideologitraditioner och positivismstriden som illustrativt exempel

Feministisk teori har en lång tradition av vetenskapsteoretiska diskussioner. Särskilt framträdande och livskraftiga var dessa under 1990-talet. Feministiska vetenskapsteoretiker (exempelvis Longino 1990; Martin 1991; Harding 1993) har argumenterat för hur naturvetenskapen, som ofta framställs som värdeneutral, är påverkad av kulturella normer och politiska uppfatt-

ningar och i själva verket ofta är ideologisk. Till skillnad från dagens debatt, där de feministiska akademikerna anklagas för ovetenskaplighet, riktade den feministiska vetenskapsteorin blicken mot andra vetenskapers förmenta objektivitet. Men istället för att förkasta objektivitet som ideal hade de feministiska vetenskapsteoretikerna som mål att utarbeta ett objektivitetsbegrepp som inte blundar för eller förnekar politiska och sociala världens roll i den vetenskapliga praktiken.

I *Science as social knowledge* argumenterar Helene E. Longino för att vetenskapliga undersökningar både involverar kontextuella kulturella värden och konstitutionella vetenskapliga värden, och att dessa är svåra att separera (Longino 1990). Sociala och politiska värden påverkar alltså den vetenskapliga praktiken, men dessa värden behöver inte *per se* utgöra ett hot mot objektivitet. Värden behöver nödvändigtvis inte förstås som individuella, knutna till ett subjekt, utan kan snarare växa fram i ett kritiskt och självreflekterande vetenskapligt kollektiv (Longino 1990: 216). Andra feministiska vetenskapsteoretiker har snarare än att vilja rehabilitera eller omförhandla objektivitet, istället, i en foucauldianskt inspirerad tradition, betonat att all kunskapsproduktion är ideologisk (Diamond och Quinby 1998). Här överges de tidigare försöken att etablera en annan form av objektivitet till förmån för idéer om all kunskaps ideologiska karaktär. Medan frågan om relationen mellan kunskap och politik står i centrum för i stort sett all feministisk vetenskapsteori, är ideologi som begrepp mindre utforskat

i detta fält. Då den här artikeln analyserar själva förståelsen av ideologi därför används istället ideologikritiska teorier och metoder.

I sin analys av olika ideologitraditioner lyfter Morris (2016) fram tre som särskilt framträdande i den ideologikritiska traditionen. Den första är den negativa ideologitraditionen som kännetecknas av en tydlig åtskillnad mellan vetenskap och politik/sant och falskt. Här definieras ideologi som en förvanskning av verkligheten. Den andra är den funktionalistiska/positiva ideologitraditionen, där distinktionen mellan sant och falskt inte står i fokus utan där det snarare är ideologiers sanningsskapande effekter och kamp om hegemoni som undersöks. Den tredje är den epistemiska ideologitraditionen som tar fasta på den negativa ideologitraditionens kunskapsteoretiska ansats utan att förknippa ideologi med det falska och vetenskap med det sanna (Morris 2016).

De tre förhållningssätt som Morris beskriver kan illustreras genom positivismstriden. Denna strid stod mellan två positioner, som företrädades av vetenskapsfilosofen Karl Popper respektive Frankfurtskolans nestor Theodor Adorno. Temat för diskussionen var samhällsvetenskapernas metoder och samtalet kretsade kring kritikbegreppet som både Popper och Adorno använde sig av men gav skilda innebörder. Poppers och Adornos positioner var på ett plan strikt åtskilda. Popper var en företrädare för ”falsifikation” där en utsaga kvalificerar sig som vetenskaplig och sann om den går att kontrollera mot observationer, experiment, och deduktiv

härledning. Hotbilden för Popper bestod i att vetenskaperna, enligt honom, infiltrerades med vaga, teoretiska och politiska begrepp, som inte gick att testa empiriskt (från ”Gud” till ”kapitalism”). Det som enligt Popper undergrävde kritikens möjlighetsgrund var för Adorno just det som måste förutsättas för att en samhällskritik skulle bli möjlig: teorier med vilka samhället begripliggjordes som en sammanhängande helhet. Vissa teoretiska begrepp var nödvändigtvis inte empiriskt prövbara men måste förutsättas för man skulle kunna få syn på underliggande, förgivettagna strukturer.

Även om Popper och Adorno skilde sig åt på många punkter så var en gemensam nämnare det företräde som båda gav det sanna framför det falska. Popper försvarade sanningsbegreppet som ett omistligt ideal för den vetenskapliga praktiken, och följaktligen, det kritiska ifrågasättandet i största allmänhet (Popper 1977: 99). Mer överraskande är kanske att han fick medhåll från Adorno. Den senare konstaterade att om inga distinktioner kunde göras mellan sant och falskt skulle det heller inte gå att göra åtskillnad mellan rätt och orätt (Adorno 1977: 121). På så vis kan Adornos position sägas ingå i en epistemiskt orienterad ideologitradition, där innehållet i en politisk övertygelse kan korrespondera med en existerande verklighet i olika hög grad (jämför Eagleton 2007; Morris 2016: 3).

Adornos udd var riktad mot relativismen i de vetenskapliga traditioner som argumenterar för att alla ideologier är jämbördiga i sin representation av verkligheten, vilket kan förstås som den position som

förespråkar en funktionalistisk/positiv ideologitradition där den epistemiska aspekten – frågan om sant och falskt – utesluts och samtliga ideologier ses som verktyg i en politisk kamp (Morris 2016: 6). Adornos argument kan sammanfattas som följer: Om anspråk på universalism och rationalism förkastas som en ren vilja till makt så kommer vetenskapliga strävanden efter objektivitet alltid misstänkliggöras. Utifrån den epistemiskt orienterade ideologitraditionen går det att förena samhällskritik och vetenskap, där ett positivt samband mellan sanning och progressiv politik kan utvecklas. Här kritiseras en strikt negativ förståelse av ideologi, där ideologi alltid ses som förvanskning av verkligheten. Samtidigt omfattas inte heller en positiv/funktionalistisk förståelse där det är oväsentligt om det ideologiska innehållet är sant eller falskt. Kopplingen mellan vetenskap och politik görs inte utifrån antagandet att all vetenskap är förtäckt politik, utan snarare utifrån övertygelsen om att viss politik – liksom viss vetenskap – återger verkligheten *bättre*. Spårandet av politiska intressen inom vetenskapen behöver alltså i sig inte stå i motsats till vetenskaplighet. Utifrån Adornos insisterande på att vetenskaplighet och politik inte är radikalt olika sfärer, där den ena handlar om sanning och den andra om makt, går det med andra ord att formulera en förståelse av ideologi som överskrider både en negativ och en funktionalistisk/positiv sådan.

Med utgångspunkt i denna exemplifiering av ideologiska positioner kan vi nu analysera vilka olika förståelser av vetenskap och ideologi som kommer till uttryck i debatten om jämställdhetsintegrering.

Ideologi i debatten om jämställdhetsintegrering av högre utbildning och forskning

I den offentliga debatten försvarar jämställdhetsintegreringens förespråkare jämställdhetsintegrering inom akademien med argumentet att det handlar om forskningens kvalitet, medan frågan om ideologi sällan berörs explicit. I en debattartikel i *Svenska Dagbladet* skriver nätverket Unga forskare: ”En förbättrad kultur och nya perspektiv inom akademien kommer att gynna kunskapsutvecklingen, till gagn för samhället som helhet.” (Jonsson med flera 2019) I *Göteborgs-Posten* driver Helene Hellmark Knutsson (S), ansvarig minister för högre utbildning och forskning när uppdraget kom, samma argumentationslinje och menar att:

Alltför ofta har föreställningar om manliga genier fått gå före kompetens i högskolan och alltför ofta har internrekrytering och nätverk fått spela större roll än hårt arbete. Det är i längden skadligt för kvaliteten på svensk forskning. (Hellmark Knutsson 2017)

I *Sydsvenskan* försvarar forskarnätverket Wings jämställdhetssatsningarna på följande vis:

Om det är forskning och undervisning av högsta klass som är målet så behöver vi säkerställa att de meriter som utvärderas är de rätta och att de utvärderingar som görs sker med medvetenhet kring våra mänskliga kategoriseringar och normer. (Stadmark med flera 2019)

Problemet beskrivs i många av texterna, i likhet med vad tidigare studier visat, som en konsekvens av att oreflekterade normer leder till skeva bedömningsprocesser där kvinnors meriter värderas lägre än mäns och där det informella motståndet mot jämställdhet är högt (jämför Verge med flera 2018). Kerstin Tham, rektor på Malmö Universitet, skriver till exempel att:

[S]ynen på en kompetent ledare [är] fortfarande tätt sammanflätad med fördommar om kön. Kvinnor, enligt tidigare forskning, riskerar att missgynnas vid bedömning av ledaregenskaper vid exempelvis en professorsanställning. Självklart ska det vara de akademiska meriterna som värderas och inget annat. (Tham 2019)

Amanda Lundeteg, vd på stiftelsen Allbright, beskriver i en intervju i *Realtid* hur premieringen av män innebär att kvinnors kunskaper inte utnyttjas: ”Disciplinerna som ska förse näringslivet med spjutspets, sjabblar istället konsekvent bort knivskarpa kvinnor” (Jonsson 2019), vilket får konsekvenser för samhället i stort. I en replik till journalisten och debattören Ivar Arpis artikel ”Så genuscertifieras svensk forskning” i *Svenska Dagbladet* svarar Ethel Forsberg, generaldirektör på FORTE, att den ofta omedvetna diskrimineringen är det verkliga hotet mot akademiska värden:

[O]medveten diskriminering förekommer i bedömningsprocesser, genom föreställningar vi alla bär med oss. Personerna i Fortes beredningsgrupper är tillsatta utifrån sin vetenskapliga kompetens – men de är också människor. För att inte irrelevanta föreställningar ska ge utslag i bedömningen krävs rättssäkra processer, kunskap och medvetenhet. (Forsberg 2018)

Frågan om meritokrati och kvalitet mobiliseras i hög grad i de debattinlägg som förespråkar jämställdhetssatsningarna. Argument som betonar jämställdhet som en uttalad rättvisefråga framträder också. I UNT argumenterar en rad representanter för ett flertal studentorganisationer för att:

Akademien måste vara motorn i arbetet mot en arbetsmarknad präglad av jämställdhet och alla människors lika värde. Detta ger också Sveriges studenter ökade förutsättningar att styra rodet mot en framtida arbetsmarknad fri från övergrepp och förlagade normer. (Påhls Hansson med flera 2018)

Även företrädarna för nätverket Unga forskare kompletterar argumenten kring forskningskvalitet med ett fokus på jämställdhet som en rättvisefråga: ”Vi måste kunna attrahera de bästa hjärnorna – inte bara de bästa hjärnorna från halva befolkningen. Det är både en rättvisefråga och en kvalitetsfråga för den forskning vi behöver och vill ha.” (Jonsson med flera 2019) I inlägg som de ovanstående finns element av en politisering av jämställdhet, där frågor om lika rättigheter står i fokus snarare än vetenskapsteoretiska argument för att politiska värderingar kan främja den vetenskapliga praktiken.

Ett debattinlägg, från Sveriges kvinnolobby, Unizon, Winnet Sverige och Fredrika Bremer-förbundet, utmärker sig i sin argumentation. Författarna tar avstånd från genusvetenskap och argumenterar för att jämställdhetsintegrering bör särskiljas från genusvetenskapens ”avarter”: ”Könsneutrala toaletter, pronomenrundor och genusanalyser av mumintroll har ingenting med jämställdhetsintegrering att göra.” (Berglund med flera 2020) Dessutom berör inlägget, till skillnad från de andra, direkt frågan om ideologi:

Jämställdhetsintegrering berör alltså framförallt högskolornas styrning, organisation och praktiska jämställdhetsarbete. Strategin har heller ingen inneboende ideologi utan tar sin utgångspunkt i det jämställdhetspolitiska målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv och dess sex underliggande delmål. (Berglund med flera 2020)

Här betonas jämställdhetsintegreringens organisatoriska karaktär (jämför Booth och Bennet 2002) samtidigt som den tvättas ren från all form av ideologi. Snarare beskrivs jämställdhetsintegrering som karaktäriserad av en avsaknad av ”inneboende ideologi”. Implicit skapas här en distinktion mellan ideologi som någonting dåligt och de jämställdhetspolitiska målen som i kontrast till genusvetenskapen blir icke-ideologiska. Den vetenskapsteoretiska frågan om relationen mellan kunskap och politik berörs emellertid inte.

Hos förespråkarna i den offentliga debatten finns en tendens att separera vetenskap och politik. Detta analyserar vi, med hjälp av Therborn, som ett verklighetsomdöme om relationen mellan den vetenskapliga och den politiska praktiken (Therborn 1999). Därtill framhålls det vetenskapliga – ”kvalitet” – och ibland det politiska – ”rättvisa” – som överordnade värden (Therborn 1999). Sällan förs

emellertid en vetenskapsteoretisk diskussion om hur eller varför jämställdhetspolitik kan främja kunskapsproduktion, bortsett från att denna politik ser till att kompetenta forskare får chansen att forska. Således finns det, menar vi, inslag av både det som Morris (2016) beskriver som en negativ och en funktionalistisk/positiv ideologitradition, där den ena positionen fokuserar på vetenskaplighet, medan den andra positionen framhåller de politiska incitamenten och inte berör frågan om relationen till den vetenskapliga praktiken som sådan.

Argumentationen på policynivå har, av naturliga skäl, en tydligare politisk profil än många av debattinläggen. I regeringens skrivelse 2016/17:10, som i själva titeln *Makt, mål och myndighet – Feministisk politik för en jämställd framtid* signalerar en politisering av frågan, motiveras till exempel jämställdhetsintegrering på följande vis:

Det är viktigt att en jämställd tillgång till makt och inflytande säkerställs inom såväl det formella demokratiska systemet som andra arenor, t.ex. näringslivet, högskolan, det civila samhället och medierna. (Regeringens skrivelse 2016/17:10: 72)

I forskningspropositionen *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft* återfinns följande formulering, där främjandet av jämställdhet genom jämställdhetsintegrering beskrivs som ett led i viljan att bedriva en feministisk politik:

De statliga universiteten och högskolorna har en skyldighet enligt högskolelagen att alltid iakttä och främja jämställdhet mellan kvinnor och män i sin verksamhet (1 kap. 5 § andra stycket). De har också fått ett uppdrag om jämställdhetsintegrering vilket är regeringens verktyg för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen och bedriva en feministisk politik. (Prop. 2016/17:50: 77)

Samtidigt som jämställdhetsintegreringen av förklarliga skäl får en tydligare politisk profil än i debattartiklarna så legitimeras den på liknande grunder, genom ett fokus på meritokrati samt forskningens kvalitet. I *Kunskap i samverkan* betonas till exempel att "[en] individs kunskaper och kompetens, inte individens kön, ska vara avgörande för en forskarkarriär" (Prop. 2016/17:50: 25). Senare i propositionen lyfts argumentet att jämställdhet stärker kvaliteten i forskningen:

Om Sverige ska vara ett framstående forskningsland krävs en mer jämställd högskola där såväl kvinnors som mäns kunskap och erfarenheter tas till vara.

Det är därför angeläget att universitet och högskolor arbetar för att skapa lika möjligheter för kvinnor och män att meritera sig, både inom utbildning på forskarnivå och senare i forskarkarriären. (Prop. 2016/17: 50: 76)

Medan argumentet ovan berör forskningens subjekt, återfinns även argument som kretsar kring forskningens innehåll. Vidare i propositionen betonas att forskning med ett köns- och genusperspektiv är bättre än forskning utan:

En studie genomförd på uppdrag av EU-kommissionen [...] visar exempel på nackdelar med forskning som saknar ett köns- och genusperspektiv. Studien framhåller att sådan forskning riskerar att vara direkt ogynnsam för samhället, onödigt kostsam och motverka uppkomsten av innovationer. Studien menar vidare att ett integrerat köns- och genusperspektiv stärker forskningens kvalitet, hållbarhet och värde för samhället. (Prop. 2016/17:50: 79)

Trots att jämställdhetsintegreringen legitimeras på politiska grunder – strävan efter ett jämställt samhälle där kvinnor och män har lika mycket makt och samma möjligheter till avancemang – så framhålls särskilt det faktum att forskning utförd av både kvinnor och män och forskning med ett köns- och genusperspektiv borgar för bättre forskning. Hur kan detta tolkas utifrån ett ideologiskt antagande om relationen mellan politik och vetenskap? Här framträder ett antagande om att politiska mål faktiskt kan överensstämma i olika grad med vetenskapliga ideal. Köns- och genusperspektiv beskrivs kunna stärka forskningsresultaten och därigenom bidra till positiv samhällsutveckling.

Även om den feministiska politiken i policydokumenten inte framställs som ideologisk, det ordet används istället enbart för att beskriva antidemokratisk och våldsbejakande extremism (se exempelvis Regeringens skrivelse 2016/17:10: 161), så tolkas vissa politiska strävanden som verktyg för att nå en mer objektiv – och samtidigt rättvis – kunskap. Här etableras det som Therborn (1999) beskriver som ett ideologiskt verklighetsomdöme utifrån grundantagandet att jämställdhetsarbete och vetenskap kan förenas, vilket också resulterar i ett värdeomdöme utifrån grundantagandet att köns- och genusperspektiv kan gynna vetenskaplig praktik. I detta avseende ger de statliga direktiven uttryck för en epistemisk ideologiposition där politiska intressen inte nödvändigtvis står i konflikt med vetenskap, och där vetenskapen kan vara politiskt driven utan att det hotar vetenskapligheten. Denna position utgår alltså från att politiskt driven kunskapsproduktion kan vara vetenskaplig, och framför allt, att vissa former av politiskt driven kunskapsproduktion kan vara mer vetenskaplig än annan. I de statliga policydokumenten kan vi identifiera ett initiativ till en större

diskussion om varför, när och hur jämställdhetsperspektiv främjar forskningens innehåll, men diskussionen förs inte fullt ut utan lämnas, i vår tolkning, till akademins aktörer att utveckla.

Ett återkommande argument i kritiken mot jämställdhetsintegrering är att jämställdhetsåtgångarna är ett uttryck för en politisering och en ideologisk styrning som hotar centrala vetenskapliga ideal, framför allt den fria och värdenutrala forskningen samt universitetets meritokratiska ideal (för ett liknande resonemang se Martinsson 2020). I del fem av sin granskning av svensk genusvetenskap och jämställdhetspolitik i *Svenska Dagbladet* sammanfattar Arpi det han ser som de främsta riskerna med att de svenska forskningsråden efterfrågar en diskussion om huruvida forskningen tillämpar eller inte tillämpar ett kön- och/eller genusperspektiv. Arpi liknar regeringens forskningspolitik med ideologiproduktion som belönar rättänkande och straffar de som avviker från den politiska linjen genom att strypa forskningsmedlen:

Vilken forskning mister bidraget för att könsfördelningen i forskargruppen inte är helt jämn, eller för att man inte accepterar vissa ideologiska antaganden?
Sättet regeringen styr forskningen i Sverige liknar snarast ideologiproduktion.
(Arpi 2018)

Argumentet att jämställdhetspolitiken riskerar att premiera forskare utifrån politiska måttstockar snarare än meritokratiska sådana återkommer i Arpis och pedagogen Anna-Karin Wyndhamns bok *Genusdoktrinen* (2020) där de, även här i en diskussion som rör de svenska forskningsrådets jämställdhetsåtgångar, argumenterar för hur vetenskaplig stringens har fått stryka på foten till förmån för politiska värden:

Tidigare har kvaliteten bedömts utifrån syfte, frågeställningar, tidigare forskning inom området, originalitet, studiedesign, metoder, analys – ja, allt det som normalt kallas vetenskaplig kvalitet. Vad händer när genus- och mångfaldsperspektiv ska vägas in som kvalitet? Om politiska värdeord görs vägledande för forskningens innehåll nu, vad händer om några år när kanske andra politiska koalitioner styr? (Arpi och Wyndhamn 2020: 541)

Jämställdhets- och genusperspektiv i forskningen kritiserats för att genom politiskt styrda riktlinjer påverka möjligheterna att säkra forskningsmedel, vilket underminerar universitetets meritokratiska struktur. Men kritiken riktas också mot risken att skada forskningens vetenskaplighet genom den förbestämda ideologiska styrningen. Genusvetenskap som ämne beskrivs till exempel, på grund

av sin utgångspunkt i postmodern teori (att långt ifrån alla svenska genusvetare arbetar utifrån en postmodern tradition väljer författarna att bortse från), utgå från att det inte finns ”någon sann vetenskap” (Arpi och Wyndhamn 2020: 285). Istället beskrivs genusvetenskapen företräda antagandet att kunskap är synonymt med maktutövning, vilket i förlängningen innebär att ämnet inte syftar till att undersöka den eventuella existensen av maktstrukturer utan istället har som mål att vinna hegemoni i kampen mot på redan förhand förutsatta orättvisor mellan olika sociala grupper (Arpi och Wyndhamn 2020: 286). Den genusvetenskapliga forskningen beskrivs därtill, i en annan artikel i *Svenska Dagbladet* som är del av Arpis granskning, ligga till grund för olika former av jämställdhetssatsningar på universitetet, som han menar baseras på politiska övertygelser snarare än vetenskapliga resultat:

Diskriminering ska motarbetas på alla områden. Men här handlar det om att helt ideologiska perspektiv, utan vetenskaplig grund, har gjorts till överkyrka för universitetet som ska vara fria. (Arpi 2017)

Genusvetare och jämställdhetsarbetare inom forskning och högre utbildning beskrivs därmed inte som vetenskapliga aktörer utan istället som ”genusagenter” med målet att skapa politisk hegemoni:

De genusagenter som ansvarar för att implementera de politiska besluten har en radikal agenda, omsorgsfullt dold bakom ord som uppfattas som självklart goda. (Arpi och Wyndhamn 2020: 8ff)

I framställandet av genusvetare och jämställdhetsarbetare som genusagenter etableras här det Therborn (1999) beskriver som ett verklighetsomdöme, det vill säga implicita och explicita antaganden om verkligheten, om relationen mellan jämställdhetspolitik och vetenskaplig praktik, som sedan ligger till grund för ett värdeomdöme.

Arpi och Wyndhamn vinnlägger sig om att bevisa att genusperspektivet är en doktrin som får folk att tystna och rätta sig i leden (Arpi och Wyndhamn 2020: 8). De är dock långt ifrån ensamma i sin kritik. I artikeln ”Universitetet är ingen genusmaskin” i *Göteborgs-Posten* beskriver Karin Pihl utvecklingen med liknande ordalag som Arpi och Wyndhamn:

Sedan några år tillbaka ska universitetet ”genusintegreras”. Det innebär att en särskild typ av feministisk ideologi ska genomsyra utformningen av undervisning och kurslitteratur.

Pihl argumenterar längre fram i texten för att akademisk frihet borde ”ha företräde framför politikens fäbless för ideologisk detaljstyrning” men att det vi bevittnar idag istället är en ökad ideologisk styrning (Pihl 2018).

Under rubriken ”Kvävd under det rosa tvångstäcket” liknar *Vestmanlands Läns Tidnings* kulturredaktör Erik Jersenius jämställdhetsintegreringen med 1970-talets leninistiska vänsterradikalism och beskriver hur universitet och högskolor befinner sig i en ”rosa ideologisk dimma” som hotar forskningens frihet och kvalitet (Jersenius 2020). *Kvällspostens* ledarskribent Anna Dahlberg slår i artikeln ”Politikens genusaktivism skadar våra universitet” fast att:

[U]niversiteten ska fredas från alla slags politiska agendor – radikala såväl som konservativa. Universitetens uppgift är inte att stöpa om samhället i en viss politisk riktning, utan att söka kunskap så förutsättningslöst som möjligt. (Dahlberg 2019)

I en annan ledare i *Ystad allehanda* med titeln ”Genusvetarna borde putsa sina rosa linser” upprepas samma tema: ”Faktum är att genusperspektivet riskerar att hota den akademiska friheten. Det låter som en skröna av en feministhatare, men det är faktiskt sant.” (Pihl 2017) Argumentet om risken för både sämre forskning och politisering av akademien upprepas även av ett antal forskare i debattartikeln ”Falsk bild av en högskola med könsmaktsordning” i *Svenska Dagbladet* där jämställdhetsintegrering kritiserats och ett antal risker kopplade till politisering och ideologisering av högskolorna pekats ut:

En [risk] är att det leder till en politisering och ideologisering som i förlängningen hotar högskolornas självständiga ställning. En annan är att obligatoriska genuskurser och andra åtgärder tar tid och kraft från forskning och utbildning och leder till lägre kvalitet i verksamheten. (Enkvist med flera 2018)

Medan en stor del av kritiken i hög grad riktar sig mot genusvetenskapen och jämställdhetspolitiken, finns det andra inlägg som inte framställer dessa fält som problematiska i sig, utan snarare ser jämställdhetsintegreringen som ett symptom på en mer generell utveckling av högre utbildning och forskning. Ett exempel på denna position är Erik Ringmars bok *Befria universiteten! Om akademisk frihet och statlig styrning* (2019), som inte på samma vis som exemplen ovan driver argumentet att genusvetenskapen är mer politiserad än andra ämnen. Istället ställer han frågan om hur relationen mellan statlig politik och universitet bör se ut. Det stora problemet enligt Ringmar är inte att politiskt tänkande skulle ta plats på universitetet, utan istället att statliga direktiv undergräver

universitetets och de anställdas möjlighet att bedriva fri undervisning och forskning (Ringmar 2019).

Liksom hos flera förespråkare för jämställdhetsintegreringen skapas hos kritikerna en skarp distinktion mellan vetenskap och politik. Hos kritikerna beskrivs vetenskap med ord som ”själständig”, ”förutsättningslös”, ”kvalitet”, medan politik och politiska intressen förknippas med uttryck som ”tvångstäcken”, ”ideologisk dimma”, ”värdeord” och ”antaganden”. Genom detta åtskiljande framträder ett verklighetsomdöme om politik som en ideologisk kamp om hegemoni, helt ointresserad av verklighetens beskaffenhet, medan vetenskapen – i idealistisk mening – å sin tur beskrivs som politiskt frånkopplad (Therborn 1999). Här framträder en idé om objektivitet som har kritiserats genomgående av feministiska vetenskaps-teoretiker, där den objektiva vetenskapen blir det samma som den värdeneutrala vetenskapliga praktiken (Longino 1990; Martin 1991; Harding 1993).

Genom denna skarpa distinktion mellan den sanna vetenskapen och den vilseledande politiken kan kritikerna sägas ge uttryck för en negativ ideologiposition, där ideologi beskrivs som någonting som hindrar, begränsar, döljer eller förvränger våra uppfattningar och vår vetenskapliga aktivitet (Eagleton 2007). ”Genusagenterna” har, som Arpi och Wyndhamn uttrycker det, en ”radikal agenda”, som döljs av ett till synes oskyldigt tal om det goda (Arpi och Wyndhamn 2020: 8ff). Ideologi blir i det här sammanhanget synonymt med

någonting som är falskt och som förvränger sanningen. Samtidigt knyter framställandet av ”genusagenternas” arbete att skapa hegemoni för sin ”radikala agenda” delvis an till en funktionalistisk ideologiposition där ideologi ses som ett verktyg i en specifik grupps politiska kamp. Genusagenternas konstruktion av sanning ses helt enkelt som en del av en politisk maktkamp, snarare än som förankrad i ett verkligt existerande problem. Gemensamt för både den negativa och den funktionalistiska/positiva ideologitraditionen är att ideologi inte tolkas som relaterat till sanning, utan snarare som någonting som antingen förvränger sanningen eller skapar sanningseffekter som i sin tur genererar makt. Medan politiken är ideologisk bör vetenskapen, enligt denna argumentationslinje, vara icke-ideologisk.

Avslutande diskussion

Många av jämställdhetsarbetets förespråkare betonar dess främjande av meritokratiska processer, vilket är ett centralt kvalitetskrav inom akademien. Genom JiHU har jämställdhetsarbetet inom högre utbildning och forskning fått ett ökat fokus på forskningens innehåll vilket innebär att det blivit än mer centralt att diskutera hur relationen mellan kunskap och politik kan förstås. En risk med att undvika en mer djuplodande diskussion om varför ett jämställdhetsperspektiv kan främja just kunskapsproduktion – bortsett från att det kan borga för kompetenta forskare – är att förespråkarna kan bidra till att upprätthålla, eller åtminstone inte

ifrågasätta, den tydliga vetenskapsteoretiska distinktionen mellan vetenskap och politik som även jämställdhetsintegreringens kritiker utgår ifrån. På så vis tenderar både kritikernas och förespråkarnas dominerande positioner, såsom de framträder i den offentliga debatten, i grunden att reproducera vetenskapsteoretiska ideal där relationen mellan politik och vetenskap beskrivs i förenklande och binära termer. Ett sätt att undvika en sådan reproduktion skulle vara att ta avstamp i den, inom den genusvetenskapliga vetenskapsteorin, livskraftiga diskussionen om hur vi bör förhålla oss till samspelet och spänningarna mellan forskning och politik där bland andra tänkare som Longino – med sin diskussion om relationen mellan kontextuella kulturella värden och konstitutiva vetenskapliga värden – är en viktig samtalspartner.

Genom att debattens båda positioner åtskiljer vetenskap och politik mobiliserar de antingen en negativ och/eller en funktionalistisk/positiv ideologitradition. Däremot tenderar de att skilja sig åt i synen på huruvida det är vetenskapen eller politiken som bör premieras. Där kritikerna placerar det vetenskapliga och diskussionen om det objektivt sanna respektive falska framför det politiska (negativ ideologiposition), tycks förespråkarna i större utsträckning glida mellan att betona kvalitet (vetenskapsideal) och rättvisa (politiskt intresse), vilket innebär att de rör sig mellan en negativ och funktionalistisk/positiv ideologiposition.

I den position där det politiska får en stor betydelse blir frågan om vad som är

sant eller falskt mindre intressant och vetenskapsteoretiska argument för hur och varför ett jämställdhetsperspektiv gynnar forskningen formuleras i lägre grad. När det politiska intresset framhävs på bekostnad av det vetenskapliga behöver vi däremot förhålla oss till den organisatoriska infrastruktur som genom jämställdhetsintegreringen etableras för att föra in politik i akademien. Här bör riskerna för att infrastrukturen för politisk inblandning kan bereda väg för andra politiska intressen vid en annan politisk konjunktur tas i beaktande. Vid exempelvis en framtida situation där en politisk inriktning som inte värdesätter jämställdhet och demokrati är rådande riskeras infrastrukturen att istället användas mot de värden och perspektiv som just nu implementeras. Samtidigt som många genusforskare har pekat mot att jämställdhetsintegreringen innebär en avpolitisering av feministisk politik genom teknokratisering av jämställdhetspolitik (Stratigaki 2005; Lombardo 2005), menar vi att en annan viktig farhåga är denna negativa form av politisering. Här kan ett kritiskt perspektiv på statliga innehållsmål för forskning vara en viktig väg till att förhindra en sådan utveckling. Trots att genusperspektiv på forskning många gånger har visat sig stärka kvaliteten kan ett ifrågasättande av politiskt ”tvång” samtidigt vara rimligt.

Den position som rör sig mellan argument om rättvisa å ena sidan och kvalitet å andra sidan skulle tjäna på att tydligare argumentera för hur dessa hör ihop, snarare än att mobilisera argumenten separe-

rat. Med ett sådant isärhållande utvecklas inte argumenten kring hur rättvisa och kvalitet kan hänga samman. Vi menar att diskussionen om jämställdhetsintegrering av akademien skulle kunna fördjupas om de vetenskapsteoretiska frågorna fick ett större utrymme, framför allt i argumentationen hos de positioner som förespråkar integreringen. Genom att utgå från en epistemisk ideologitradition där samspelet och sambanden mellan det politiska och det vetenskapliga står i centrum kan argumenten kring när och varför jämställdhetspolitiska satsningar är legitima stärkas samtidigt som forskares frihet att bedriva forskning utifrån sina egenvalda perspektiv värnas.

Detta förutsätter dock utgångspunkten att all kunskapsproduktion som är politiskt driven och/eller initierad inte står i samma förhållande till den vetenskapliga aktiviteten, utan att olika politiska intressen i olika utsträckning kan bekräftas vetenskapligt, i enlighet med den epistemiska ideologipositionen. Det innebär också en insikt om att jämställdhetsperspektiv ibland kan försvaras vetenskapligt och ibland inte, och ett vetenskapligt engagemang i att utvärdera skillnaderna däremellan. Istället för att exempelvis argumentera för att ett genus- och/eller könsperspektiv *alltid* kommer att göra forskningen kvalitativt bättre vore det rimligare att, i linje med vad som faktiskt efterfrågas i utlysningarna av forskningsmedel från flera av de stora finansörerna, uppmuntra till en kontinuerlig diskussion om varför eller varför inte ett genus- och jämställdhetsperspektiv är applicerbart. Utifrån en sådan strategi öppnas ett rum upp för ett kritiskt och självreflekterande vetenskapligt kollektiv, som Longino (1990) efterfrågar, där forskarens integritet och val av perspektiv värnas och där relationen mellan vetenskap och värderingar inte är fastställd på förhand utan undersöks i varje given situation. Det är ett sådant vetenskapligt samtal som vi menar att en epistemisk ideologiposition kan främja.

Referenser

ANALYSERAT MATERIAL

Böcker:

Arpi, Ivar och Wyndhamn, Anna-Karin (2020) *Genusdoktrinen*. Stockholm: Fri tanke.

Ringmar, Erik (2020) *Befria universiteten! Om akademisk frihet och statlig styrning*. Stockholm: Timbro förlag.

Debattlägg:

Arpi, Ivar (2017) Genusvetenskapen tar över svenska universitet. *Svenska Dagbladet* 5 november 2017.

Arpi, Ivar (2018) Så genuscertifieras svensk forskning. *Svenska Dagbladet* 15 februari 2018.

Berglund, Clara, Persson, Olga, Söderberg-Torstensson, Britt-Marie, Wagner, Camilla (2020) Skilj på forskning och jämställdhetsarbete. *Dagens arena* 27 maj 2020.

Dahlberg, Anna (2019) Politikens genusaktivism skadar våra universitet, *Expressen* 4 maj 2019.

Enkvist, Inger, Haverling, Gerd, Olsson, Erik, Rodén, Marie-Louise, Zetterholm, Magnus (2018) Falsk bild av en högskola med könsmaktsordning. *Svenska Dagbladet* 18 april 2018.

Forsberg, Ethel (2018) Därför främjar vi jämställd forskningsfinansiering. *Svenska Dagbladet* 22 februari 2018.

Hellmark Knutsson, Helene (2017) Ska Sverige hålla måttet krävs en jämställd högskola. *Göteborgs-Posten* 3 januari 2017.

Jersenius, Erik (2020) Kvävd under det rosa tvångstäcket. *Vestmanlands Läns Tidning* 1 juni 2020.

Jonsson, Camilla (2019) Akademien sjabblar bort knivskarpa kvinnor. *Realtid* 8 april 2019.

Jonsson, Magnus, Liinason, Mia, Tenje, Maria, Wennberg, Karl, Westenhoff, Sebastian (2019) Stärkt jämställdhet ett måste. *Svenska Dagbladet* 12 augusti 2019.

Pihl, Karin (2017) Genusvetarna borde putsa sina rosa linser. *Ystads allehanda* 9 november 2017.

Pihl, Karin (2018) Universitetet är ingen genusmaskin. *Göteborgs-Posten* 3 oktober 2018.

Påhls Hansson, Malin med flera (2018) Högskolan måste jobba med jämställdheten. *Uppsala Nya Tidning* 9 mars 2018.

Stadmark, Johanna, Alriksson-Schmidt, Ann, Voss, Ulrikke, Jöud, Anna, Filipsson, Helena L, Brorström, Anna, Andersson, Erik (2019) Forskningen är tydlig – En jämställd akademi kommer inte att uppstå av sig själv. *Sydsvenskan* 19 juni 2019.

Tham, Kerstin (2019) Vi siktar mot första plats i jämställdhetsrankingen <https://blogg.mah.se/rektor/2019/04/15/kerstin-tham-vi-siktar-mot-forsta-plats-i-jamstalldhetsrankingen/#more-1571>. 15 april 2019.

Policydokument:

SOU 2011: 1. *Svart på vitt – om jämställdhet*. Betänkande av Delegationen för jämställdhet i högskolan. Stockholm: Fritzes.

Regeringens skrivelse 2016/17: 10 *Makt, mål och myndighet – Feministisk politik för en jämställd framtid*. Skr. 2016/17: 10. Regeringen, Socialdepartementet.

Regleringsbrev (2016) Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende universitet och högskolor. Regeringsbeslut 2015-12-18 III:4. U2015/01913,05184/UH, U2015/04976/UH (delvis), U2015/05895/ SAM (delvis), U2015/05953/UH.

SAM (delvis), U2015/05953/UH.

Prop. 2016/17: 50. Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft. Stockholm: Regeringskansliet.

LITTERATUR

Adorno, Theodor med flera (1976) *The positivist dispute in German sociology*. London: Heinemann.

Ahmed, Sara (2012) *On being included. Racism and diversity in institutional life*. Durham: Duke University Press.

Alnebratt, Kerstin, Jordansson, Birgitta (2011) Jämställdhet, meritokrati och kvalitet. Ett triangeldrama i den akademiska vardagen. *Tidskrift för genusvetenskap* 2-3: 9-27.

Alnebratt, Kerstin och Rönnblom, Malin (2016) *Feminism som byråkrati*. Stockholm: Leopard Förlag.

Angelis, Gabriel (2015) The foundations of a critical social theory: Lessons from the Positivismstreit. *Journal of Classical Sociology* 15(2): 170-184.

Bacchi, Carol och Eveline Joan (red) (2010) *Mainstreaming politics: Gendering practices and feminist theory*. Adelaide: University of Adelaide Press.

Booth, Christine, Bennett, Cinnamon (2002) Gender mainstreaming in the European Union. Towards a new conception and practice of equal opportunities? *The European Journal of Women's Studies* 9(4): 430-446.

Carbin, Maria, Rönnblom, Malin (2012) Jämställdhet i akademien. En avpolitiserad politik? *Tidskrift för genusvetenskap* 1-2: 77-94.

Carlsson, Vanja (2019) *Jämställdhetspolitik och styrformens betydelse*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.

Carlsson, Vanja (2020) Governance structure and ideology. Analysing national administrative conditions for gender equality in the EU's regional policy. *NORA: Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 28(2): 153-166.

Dahlerup, Drude (2010) *Jämställdhet i akademien. En forskningsöversikt*. Stockholm: Delegationen för jämställdhet i högskolan. Rapport 2010:1: 87.

Callerstig, Anne-Charlotte (2014) Making equality work. Ambiguities, conflicts and change agents in the implementation of equality policies in public sector organisations. Linköping: Linköping university.

Diamond, Irene, Quinby, Lee (1998) *Feminism and Foucault. Reflections on resistance*. Northeastern University Press.

Eagleton, Terry (2007) *Ideology*. London: Verso.

Flyvbjerg, Bent (2006) Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative Inquiry* 12(2): 219-245.

Frisby, David (1972) The Popper-Adorno controversy. The methodological dispute in German sociology. *Philosophy of the Social Sciences* (2): 105-109.

Hammersley, Martyn (2000) *Taking sides in social research. Essays on partisanship and bias*. London: Routledge.

Harding, Sandra (1993) Rethinking standpoint epistemology. What is 'strong objectivity'? Alcott, Linda Martin och Potter, Elizabeth (red) *Feminist Epistemologies*. New York: Routledge.

Johansson Wilén, Evelina (2019) *Mellan jaget och världen. Feminism och etik under nyliberala villkor*. Hägersten: Tankekraft förlag.

Jordansson, Birgitta (1999) *Jämställdhetspolitikens villkor. Politiska intentioners möten med den akademiska världen: exemplet 'Thamprofessurerna'*. Nationella Sekretariatet för Genusforskning, Rapport 99/1, Göteborg.

Jordansson, Birgitta, Peterson, Helen (2019) Jämställdhetsintegrering vid svenska universitet och högskolor. Det politiska uppdraget återspeglat i lärosätenas planer. *Kvinder, Køn og forskning* 28(1-2): 58-70.

Jämställdhetsmyndigheten (2019) *Jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet. En lägesrapport*. Rapport 2019: 2.

Jämställdhetsmyndigheten (2020) *Jämställdhet i akademien. Slutredovisning av jämställdhetsintegrering av högskolor och universitet – programperioden 2016-2019*. Rapport 2020: 6.

Kantola, Johanna, Squires, Judith (2012). From state feminism to market feminism? *International Political Science Review* 33(4): 382-400.

Korolczuk, Elzbieta (2020) Counteracting challenges to gender equality in the era of anti-gender campaigns. Competing gender knowledges and affective solidarity. *Social Politics, International Studies in Gender, State & Society*. Pre-print.

Kováts, Eszter (2016) The emergence of powerful anti-gender movements in Europe and the crisis of liberal democracy. Köttig, Michaela, Bitzan, Renate, Petö, Andrea (red) *Gender and far right politics*. London: Palgrave.

Kuhar, Roman och Paternotte, David (2017) *Anti-gender campaigns in Europe. Mobilizing against equality*. London: Roman & Littlefield.

Lombardo, Emanuela (2005) Integrating or setting the agenda? Gender mainstreaming in the European constitution-making process. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society* 12(3): 412-432.

Longino, Helene E (1990) *Science as social knowledge. Values and objectivity in scientific inquiry*. Princeton: Princeton University Press.

McRobbie, Angela (2009) Inside and outside the feminist academy. *Australian Feminist Studies* 24(59): 123-13.

Martin, Emily (1991) The egg and the sperm. How science has constructed a romance based on stereotypical male-female roles. *Signs* 16(3): 485-501.

Martinsson, Lena (2020) When gender studies becomes a threatening religion. *European Journal of Women's Studies* 27(3): 293-300.

Morris, Michael (2016) *Knowledge and ideology. The epistemology of social and political critique*. Cambridge: Cambridge University Press.

Popper, Karl (1977 [1961]) The logic of the social sciences. Adey, Glyn, Frisby, David (red) *The positivism dispute in German sociology*. London: Heinemann.

Prügl, Elisabeth (2014) Neoliberalising feminism. *New Political Economy* 20(4): 614-631.

Ray, L J (1979) Critical theory and positivism: Popper and the Frankfurt School. *Philosophy of the Social Sciences* 9(2): 149-173.

Rönblom, Malin (2011) Vad är problemet? Konstruktioner av jämställdhet i svensk politik. *Tidskrift för genusvetenskap* 2-3: 35-55.

Scott, Joan Wallach (2019) *Knowledge, power, and academic freedom*. New York: Columbia Academic Press.

SOU 2019:6 *En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan*. Betänkande av Styr- och resursutredningen (Strut). Stockholm, Regeringskansliets förvaltningsavdelning: Norstedts Juridik.

- Squires, Judith (2007) *The new politics of gender equality*. Basingstoke: Palgrave.
- Stratigaki, Maria (2005) Gender mainstreaming vs. positive action. An ongoing conflict in EU gender equality policy. *European Journal of Women's Studies* 12(2): 165-86.
- Therborn, Göran (1999) *The ideology of power and the power of ideology*. London: Verso.
- Törnqvist, Maria (2006) *Könspolitik på gränsen. Debatterna om varannan damernas och Thamprofessorerna*. Lund: Arkiv förlag.
- UHR (2014) Jämställdhet i högskolan – ska den nu ordnas en gång för alla? Redovisning av regeringsuppdrag till Universitets- och högskolerådet. Stockholm: UHR.
- Verge, Tania, Ferrer-Fons, Mariona, José González, M (2018) Resistance to mainstreaming gender into the higher education curriculum. *European Journal of Women's Studies* 25(1): 86-101.
- Walby, Sylvia (1997) *Gender transformations*. London: Routledge.
- Walby, Sylvia (2004) The European Union and gender equality. Emergent varieties of gender regime. *Social Politics* 11(1): 4-29.

Nyckelord

Jämställdhetsintegrering, högre utbildning och forskning, ideologi, vetenskap, akademisk frihet

Evelina Johansson Wilén

Örebro universitet

Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap

Fakultetsgatan 1, 701 82 Örebro.

E-post: evelina.johansson-wilen@oru.se

Vanja Carlsson

Karlstad universitet

Institutionen för Samhälls- och kulturvetenskap

Universitetsgatan 2, 651 88 Karlstad

E-post: vanja.carlsson@kau.se

Johan Söderberg

Göteborgs universitet

Avdelningen för lingvistik, logik och vetenskapsteori

Box 200, 40530 Göteborg

E-post: johan.soderberg@sts.gu.se